

טעם בתפילה ♦ מכתבי ברכה

הסכמת הגאון ר' אליהו דיסקין שליט"א

לידידי עוז הג"ר נעם לסר שליט"א

אמרו ז"ל בספרי "ולעבדו בכל לבבכם" איזוהי עבודה שבלב זו תפילה. ובדורנו, לחולשת הדור, וגם מצד טרדות הזמן רבים טהורי לב משתוקקים לזכות למעלת התפילה בכוונת הלב, אך לא רבים זוכים לזה כראוי.

וזכות גדולה מאוד נפלה בחלקכם להטעים עם קדוש מבקשי השם בנועם התפילה. לעורר לבבות נרדמים לידבק בקונם בשבח ותהילה, בשיר ושבחה, בתפילה ובתחנונים שזהו עיקר תכלית עבודת התפילה דביקות הנפש ביוצרה.

שמחתי ויגל לבי לראות הספר "טעם בתפילה" שחנך ה' לערוך בטעם ובחן לזכות את הרבים. ומעלת ספר זה שהגאון המחבר שליט"א השכיל לקחת דברים העומדים ברומו של עולם ולהטעימן לכל, בסגנון השווה לכל נפש

וכל המעיין בספר זה רואה איך הדברים יוצאים מלב טהור, וחזקה על דברים היוצאים מן הלב שיכנסו אל הלב.

ושנזכה כולנו תמיד לעמוד לפני ה' בתפילה בכוונת הלב ובדבקות בבית"ש בהודאה ובתחנונים לפניו כרצונו הטוב עלינו.

בברכת כוח"ט

אליהו דיסקין

פעיה"ק ירושלים תובב"א

פתיחה

ערבית בעיצומה של חתונה... החופה הסתיימה זה מכבר, החלה הסעודה, והגיע זמן תפילה. **ראובן יקירנו** מנגב את פיו ושפמו... מטה את כסאו אל השולחן... ומצטרף אל המתפללים. **ראובן** מנסה בכל כוחו לכוון. **אין** סידורים, **ויש** שפע של הטרדות... התזמורת מנגנת ומטרידה ללא רחמים, ברקע - בליל קולות של שקשוק צלחות, צהלת ילדים, צעקות מלצרים, **ראובן** ירא שמים, **וחשוב** לו מאוד לכוון, אך מעטים הסיכויים ש"כוונתו לכוון" תעלה בידו... לאחר כמה מריבות אין סופיות עם הדמיונות הזרים המוזרים והאסורים... הגיעו הפסיעות הגואלות, וראובן שב למקומו אשר תפס לו מבעוד מועד... למנה הבאה. **מחר** אתפלל כראוי, מנחם הוא את עצמו...

נחזור למעמד החופה. החתן עומד על הבמה, עיני כולם נעוצות בו. חודשים ארוכים... שהוא מתכוון לרגע הזה, רואה הוא בעיני רוחו את נשמות הסבים והסבתות שעזבו את היכלי גן-עדן להשתתף בשמחה הגדולה. ומודע היטב לגודל המעמד, ולחשיבות התפילה ברגעים הראשונים של הקמת ביתו. **ולמרות** הרעש וההמולה שמסביב, ניגון החופה המרטיט, מסדר הקידושין המפקד ומשליט את דעותיו ודרישותיו... בנקל יוכל לכוון את דעתו להתפלל, שיזכה לבנות בית נאמן בישראל. הסיבה פשוטה - **הלב רוצה ומשתוקק להתפלל.** כשהלב מגיע בכבודו ובעצמו, מטאטא ומגרש מיידית את כל ההפרעות למיניהם אלו שמבחוץ ואלו שמבפנים...

הקושי בתפילה איננו בריכוז **המח**, אלא העדר תשוקת **הלב**. אם נגיע לתפילה מתוך וויכוח סוער בענייני השעה, מתוך שיחת טלפון "חשובה מאוד" עם הפקיד בעירייה... או לאחר קריאת העיתון היומי "**שנים מקרא ואחד פרשנות**"... יקשה עלינו מאוד לכוון. **הלב** רחוק מן התפילה.

טעם בתפילה ♦ פתיחה

"כוונה [בתפילה] ללא מטרה, כגוף בלא נשמה"

יש כאלו הסבורים לתומם, ש"כוונה" פירושה, לומר את מילות התפילה ולדעת מהו הפירוש. וה"מוח" לא יאבד ריכוז, ולא ישוטט ברחובות ירושלים, ובעסקים...

כוונה זו היא **כוונת המח**, והכוונה המובאת בדברי חז"ל היא כוונת הלב. המתפלל צריך שיכוון את **לבו**. התפילה מכונה **"עבודה שבלב"**. מהי כוונת הלב? **כוונה** פירושה להשיג מטרה. כשאדם דורך על רגלו או רגשותיו... של חברו בטעות, יאמר בפה מלא: **"סליחה, לא התכוונתי"** לא היה לי **רצון** לפגוע או להכאיב.

כל אחד ישאל את "לבו" שאלה נוקבת:

האם אתה **אוהב** להגיד ברכת "אבות". לא האם יש "דין" או "חיוב" להגיד אבות, אלא האם אתה **נהנה**.. אם התשובה תהיה לא... פירוש הדבר שהלב לא הגיע לתפילה. אין פלא שקשה לכוון. **האם** כששכחת **יעלה** ו**יבוא בערבית של ראש חודש**, חשת החמצה... אם לא – אין פלא ששכחת, זה לא "ישב לך" על הלב.

לכוון פירושו **לירות חץ אל המטרה**. אלא שצריך ללמוד כיצד לרצות לכוון, ולהכיר את שפת הלב שהוא מקור הרצונות.

מלבד ההכנות לתפילה, כמו להגיע בזמן, או מוקדם... לטבול במקווה קר... או ללמוד מעט מוסר, חשוב לדעת מהי **המטרה** בכל **תיבה**, וכך הלב ישתוקק להתפלל. מהי המטרה באמירת "קונה הכל" מהי המטרה באמירת "מלך ממית ומחיה" **לכל תיבה ותיבה** יש **מטרה** אם ברצוננו **לכוון** צריך פשוט לדעת מהי המטרה. ויכולות להיות מטרות רבות. כל אחד לפי צרכיו. **יתכן** שאדם באמת רוצה להתפלל באופן כללי, ומאידך על חלקים גדולים מהתפילה היה **"מוותר"** בחפץ לב... **כל משפט או מילה שאין לאדם ענין לומר, איננו נחשב שאמר בכוונה. לכל היותר אמר בלי לחלום...**

טעם בתפילה ♦ פתיחה

תפילה "מקצועית" ו"חובבנית"

ישנן פעולות שמי שאיננו בעל מקצוע לא יעז "לגעת" בהם. אין מי שיבנה **ארון חשמל** בלא ללמוד חשמלאות, ואין מי שיתקין **צינור גז** בלא תעודת "מתקין מורשה". אך ישנם דברים שגם חובבנים עוסקים בהם. קיר חדש נבנה בבית, שלב הטיח הסתיים, וכעת מגיע שלב הצביעה. כל טיפת "צבע לבן" שתבוא במגע עם הקיר, תוסיף לובן על פני הטיח השחור והקודר. גם מי שאיננו בעל מקצוע, יוכל בקלות לצבוע ולהתקדם בעבודה. אך צביעה מושלמת לא תצא מתחת ידו. בליטות מכוערות יעטרו את הקיר, "גושי צבע" ינציחו את "מקצועיותו" של הצבעי, בכדי לקבל קיר חלק בצבע אחיד, דרוש "צבעי" מקצועי.

כך גם בתפילה. התפילה בנויה באופן שגם חובבן שאיננו מקצועי בתפילה יוכל להתפלל. כל משפט בתפילה יש בו פשטות, שאין צורך ללמוד מלבד ידיעת לשון הקודש. אפשר להפריח לחלל האוויר פסוקי דזימרא ולהזיל דמעה כשאומרים פותח את ידך, בלא להבין מה בין זה לשאר פסוקים, ולמה לא נאמר כל יום פרקים אחרים בתהלים.

אך מי שרוצה להתפלל באופן מקצועי, צריך ללמוד את הנושאים באופן כללי, ולדעת במה הוא עוסק כעת. **וזו מטרת הספר. להתמקצע.**

מהי תפילה "מקצועית"

- א] ידיעה בסיסית בפירושה של כל מילה.
- ב] הבנת המטרה בכל קטע.
- ג] קישור הקטעים זה לזה.
- ד] גישה שונה אל הבורא בכל סוג של תפילה.
- ה] והחשוב מכל, הכנת הלב לפני התפילה.

טעם בתפילה ♦ מבנה הספר

מבנה הספר

א] בתחילת הספר הובאו שערי הכנה לתפילה, כיצד לדבר אל הלב בשפתו, בשעת התפילה וגם ובעיקר - לפנייה. החיבור נכתב באופן קולח כדבר איש אל רעהו. למרות שהדברים עומדים ברומו של עולם, אך מה נעשה, זוהי שפתו של הלב. "רגש" "המחשה".

ב] ביאור כללי על שלבי תפילת השחר, ומהי התועלת שבכל שלב ושלב של ההכנה לתפילה. [ואף שישנם דרכים רבים, ושפע של מהלכים, נבחרה דרך אחת הפורטת על נימי הלב. וכל אחד ימצא לעצמו את מסלולו האישי]. החל מברכות השחר, ובפסוקי דזימרא, מהו ענין הזמרה והשייכות לתפילה, ומהי השייכות של קריאת שמע לתפילה.

ג] ביאור יסודי על תפילת העמידה, ובו מהלך בכל ברכה, והקישורים שביניהם. וזאת למודעי, שעל כל מילה ישנם עשרות פירושים, ובביאור זה ההתמקדות היתה למצוא פירוש הנוגע ללב.

ד] ביאור השינויים והתוספות בתפילת העמידה בשבתות ראשי חודשים, ימים נוראים ומועדים. ביאור כללי על מיקום הפיוטים, וסדר הוידוי.

ה] קונטרס נרחב על שירת ההלל – מבנהו, הגישה אליו, וביאור המלות.

***

כיון שאין מטרת הספר כפירוש על התפילה אלא בירור הגישה לתפילה, לא הבאתי מקורות לביאורים משום שאין כוונתי לקבוע פירוש מסוים לתפילה, אלא לחבר את הלב למהלך בתפילה. וכל אחד ימצא מסילות ללבבו בדרכו שלו.

מטרת הספר איננה להיות כפירוש נוסף על מאות ואלפי הפירושים שקדמו לו, ואף שאין בית המדרש ללא חידוש... לא זו היתה המטרה. אלא לחבר את **התקע** [מילות התפילה] אל **השקע** [שבלב], ולהרגיש שהתפילה פשוט ז-ו-ר-מ-ת, בטבעיות, בנעימות, ללא מריבות אין סופיות עם דמיונות טרדות ובלבולים.

טעם בתפילה ♦ שערי הכנה לתפילה

שערי הכנה לתפילה

תפילת הילד והמבוגר

ניכנס ל"חידור" כיתה ו' בשעת תפילה. ילדים מתוקים וטהורים זועקים תפילה. רובם ככולם אינם מבינים. ואעפ"כ נוכל לראות את אלו המתנענעים לפי הקצב, ומסתכלים בסידור, תאווה לעינים. ולעומתם, אחרים חולמים ומשתובבים וכו'. מהו ההבדל ביניהם? וכי המתנענעים באמת מתפללים? ההסבר פשוט! אלו "צדיקים" בטבעם, ונמשכים אל הרוחניות, ואלו נמשכים יותר אל החומר. **אמר פעם אדם גדול: כשיש ילד שלא מתפלל יפה, לפעמים זה סימן ל"היפר אקטיביות", ולפעמים זה סימן שהוא פשוט ילד חכם, שמבין שאין טעם להתפלל בלא להבין...**

גם אצל המבוגרים נוכל למצוא את אלו שמתלהבים בתפילה, ואשרי חלקם, ואת אלו שלא מתלהבים. בדרך כלל זה ענין של אופי או טהרת הנפש. לפעמים ההתרגשות נובעת מתוך הבנה בעומק הדברים, אך לא תמיד... **מעשה שהיה** בחזן שהתמוגג בתפילתו ועפעפיו נזלו מים בקבלת שבת באומרו **"ה' לאורך ימים"** ניגש אליו יהודי אחד, ושאלו – מה פירוש **"ה' לאורך ימים"** האם אנו מברכים את ה' באריכות ימים?? והחזן החוויר כסיד וכשלג, ולא ידע לענות ממה התלהב!!! מה הרטיב את עיניו? התרגשות החיצונית ותו לא. אסור לזלזל בזה, גם רגש חיצוני שווה הרבה, אך מאתנו המבוגרים מצפים להתרגש ברמה אחרת.

כל מי שילמד את התפילה, וימצא את מה שמדבר אליו, ויתבונן במבנה המפואר של התפילה, גם אם איננו נוטה להתלהב מחמת טבעו הקר, כמו הילד שלא מתלהב מהתפילה, [ו"כן" מתלהב מ"ארטיק"]. לכשיבין וילמד, אף הוא יתפלל שמונה עשרה, ופתאום יראה שעברו כשמונה עשרה דקות מאז שהתחיל... **אין אדם שלא מתלהב מזכייה בלוטו, אם כן כח ההתלהבות קיים בנפש, רק צריך ללבות אותו כראוי.**

תפילה בכוונה "שנים במחיר אחד"

בכל ענין הכוונה ישנה שאלה נוקבת, קריטית. הרי פשוט וברור **שתפילה בלא כוונה פועלת גדולות ונצורות**. עצם זה שהאדם בא להתפלל, ועומד לפני הקב"ה, מעניק למילותיו עוצמה אדירה. ויש לזה ראיות רבות מדברי חז"ל, ולא נאריך בזה כעת. אם כן במה עדיפה תפילה בכוונה על פני תפילה שלא בכוונה. **תכל'ס** מה מרוויחים בתפילה בכוונה.

אנשי כנסת הגדולה תקנו את תיבות התפילה. ולא הודיעונו מהי כוונת התפילה. וכי לא ידעו שאנשים יכולים לפרש את כוונתם באופנים שונים. התשובה היא שהם **לא רצו** לקבוע את הכוונה. הכוונות משתנות מאדם לאדם, ומזמן לזמן. כל אחד מוצא בתפילה את טעמו האישי, ואת צרכיו הנוכחיים.

תפילה בלא כוונה מועילה **באופן כללי** מכח עצם האמירה. תפילה בכוונה מועילה מכח רצונו של האדם. כשהאדם מביע את רצונו לפני הבורא, יש לזה עוצמה. כשאדם אומר אלוקי אברהם, ויש לו מטרה בזה, עצם רצונו, פועל בעולמות העליונים.

כשמתפללים בכוונה, עם מטרה, מרוויחים שלא רק שהמילים יפעלו, אלא גם הכוונה תפעל. למשל. כשאדם אומר "אלוקי אבותינו" המלים עצמם פועלים את פעולתם, אך אם יכוון לאברהם או יכוון לאבותינו שבדור הקודם, תהיה לכך תוספת על המלים. ואז יש כאן **"שנים במחיר אחד"** גם המלים וגם הכוונה. ועל כך אנו אומרים בסוף התפילה יהיו לרצון אמרי פי [המלים] והגיון לבי [הכוונה].

אני רוצה להתרגש אך אינני "בעל רגש"...

שכני לספסל **"בעל רגש"** הסידור שלו רטוב מדמעות, ואני יבש כחרס"... מישהו מכיר את התחושה הזו? ישנה **טעות נוראה** שהתאזרחה אצלנו

טעם בתפילה ♦ שיערי הכנה לתפילה

לצערנו, שכביכול יש "בעלי רגש" ויש "בעלי שכל". וכתוצאה מזה, בעלי השכל ניגשים לתפילה באופן שכלי ו"ענייני" ומחשבתי, ובעלי הרגש באופן רגשי ו"חמים", **ליבם** של בעלי הרגש הומה אהבה לבורא, ובעלי השכל **מבינים** שיש "דין" לאהוב את הבורא במעשים. את ההבדל אפשר לראות בסידורו הרטוב של בעל הרגש הבוכה כילד קטן, ומתפרק על קונו.

זה לא נכון!!! לכ-ו-ל-ם יש רגש, אין חתן שאיננו מתרגש ביום חופתו, אם לא, השם ירחם... ואין אדם שאיננו מתרגש ודומע מטרגדיה קרובה. ל"ע.

כשם שבלימוד סוגיא "בעלי הכישרון" תופסים ענין בחמש דקות והבינונים בעשרים דקות. כך בעולם הרגש, יש שמתרגשים בקלות ובמהירות ויש שמתרגשים רק לאחר עיכול יסודי של הדברים.

בתפילת זכרנו לחיים, מי שיפליג בדמיונו אל **ספסל ההמתנה בחדר המיון** בציפייה מורטת עם קרובו המפרכס ה"י, לא יקשה עליו כלל לכוון. יש כאלה אנשים שידמעו ועפעפיהם יזלו מים לאחר שתי שניות של מחשבה ו"ציור", או שעצם הניגון של הימים הנוראים מרטיט את לבם, ויש שירגישו בסך הכל "נגיעות" של רטיבות כל שהי. הכל תלוי באופי האדם, והנכונות להשקיע.

כל דבר שנזכיר בתפילה, ננסה להמחיש, לצייר. לדמיון את החולה שהוטב מצבו לאחר ברכת רפאנו **שלנו**. את הפיגועים שנמנעו לאחר ברכת גואל ישראל **שלנו**. **דמיון יוצר רגש. אין חולק.**

כיצד לנגן כראוי בתפילה

הלב נמשך אחר ניגון. לאו דווקא שיר, אלא אפילו נעימה. ל"ע בשעת לוייה, הטרגדיה הנוראה של האב שנפטר בדמי ימיו, והשאיר אחריו אלמנה ויתומים לאנחות, - ידועה. האנשים מתאספים, ומשום מה העינים עדין יבשות. ואז... מגיע הספדן המוכשר ומנגן בקול בוכים "מוישה'ה הק-ט-ן לא יכיר את א-ב-ב-ב-א שלו..." וסכר הדמעות

טעם בתפילה ♦ שערי הכנה לתפילה

נפרץ, עין אחת לא נותרה יבשה. מה השתנה? הספדן לא חידש כלום!!! עד עכשיו רק השכל הבין, **הלב** לא הבין, כעת הוא מבין!!!

עובר אורח שיעבור ליד לוויה וישמע את ההספדים, ספק גדול אם יצטרך לנגב את עיניו, כל זמן שאין לו שום כוונה להתרגש. התועלת בניגון היא רק כשיש רצון להתרגש ולהתחבר, ולכך לפני שמנגנים "חמול על מעשיך" נחשוב לרגע מה פירוש חמול על מעשיך, מה פירוש "בצדקך עמוסיך" עם מעט מחשבה לפני, אפשר להתמוגג מן הניגון.

הבה ננצל את הניגונים בכדי להתעלות על ידם. אם נתכונן כראוי ונבין היטב מה אנו עומדים לומר, הניגון יוכל להעלות את הרגש לפסגות, ואם לא נתכונן זה ייראה ח"ו כקונצרט חזנות. ולא לזה התכונן המשורר...

סדר וקישורים בתפילה

הלב איננו יכול לסבול אי סדר. **השכל** מסוגל לקפץ מענין לענין, משבח לבקשה ומבקשה כזו לבקשה אחרת, - תלוי ברמת הכישרון... אך הלב מתנהל בכבדות ובאיטיות, והוא פשוט לא סובל קפצנות. ובתגובה - הוא פורש מהמירוץ, ומותיר את השכל בודד במערכה, מול הלב הממתין בקוצר רוח לארוחת הבוקר...

בגמ' במסכת מגילה יז: אמרו: שמעון הפקולי תיקן שמונה עשרה ברכות על הסדר. כלומר יש סדר בתפילה. לשם מה. מדוע צריך סדר בברכות. אפשר **לומר** ברכות ללא סדר, אך הלב הנדרש להתחבר **יסרב פקודה**, ויחפש משהו מעניין להרהר בו עד רגע השחרור...

אם נבין מדוע ברכת גבורות באה אחר אבות. ולמה לאחר הקל הגדול בא הגבור, ולמה לאחר קונה הכל זוכר חסדי אבות. וניצור **קישורים** בין חלקי התפילה, הלב יסכים להצטרף לזמרת התפילה.

טעם בתפילה ♦ שערי הכנה לתפילה

בספר זה הושם דגש חזק על יצירת "קישורים" בין חלקי התפילה. בין הגושים, ובין ברכה לברכה, ופעמים אף בתוך הברכה, כאשר ישנם מספר נושאים, שהלב יצטרף אף הוא.

עצה טובה – לפני כל ברכה יאמר האדם לעצמו במחשבתו, מדוע לאחר הברכה הקודמת, הגיע זמנה של הברכה הנוכחית. למשל: ברוך ה' לאחר שנגאלנו מן האויבים בברכת גואל ישראל, אפשר כבר לבקש על רפואה.

המתנה לפני התפילה בלי לעשות מאומה

נעצור במשך דקה אחת בלבד ונחשוב בשביל מה באנו להתפלל, האם לעשות "וי" על התפילה ולהמשיך בסדר היום, או שיש לנו איזה מטרה בתפילה, לחשוב מה אנחנו הולכים לעשות.

מסופר על הגרש"ז אויערבך זצ"ל שנשאל על ידי אחד ממקורביו, כיצד הוא מנצל את זמנו, כאשר מגיע לתפילה ויש עוד שתי דקות. והשיב: אינני עושה מאומה, אני ממתין לתפילה.

אי אפשר לתאר מה כוחה של דקת דומיה. המירוץ של החיים, יוצר אצל האדם תחושה שכל רגע צריך לעשות משהו, והמתנה של התבוננות והכנה לקראת המעמד יכולים לחלל מהפכה בלבו של האדם.

כיצד לזעוק כראוי בשעת שלווה

חז"ל אמרו לעולם יקדים אדם תפילה לצרה. אין כל קושי לבקש בתחנונים ב"ברך עלינו", כשיש מינוס בבנק, וכאשר ניגשים לחתן ילדים, אך כאשר המצב שפיר ויציב אפשר לבקש באופן שכלי, אך קשה להגיע להרגש בלב. ושוב הלב יחמוק מאתנו למחוזות רחוקים ועכורים. אך יש לכך עצה פשוטה.

טעם בתפילה ♦ שערי הכנה לתפילה

כל אחד יצייר לעצמו מצב קשה וריאלי, שאינו רחוק כל כך מן המציאות, "הבוס בעבודה של האשה אינו מאיר פנים כבעבר, העסק נקלע לקשיים, מכתבי פיטורים נערמים ליד המדפסות, מדי פעם נראה אחד העובדים, עם פנים נפולות, אין כסף בחשבון ואין כסף בארנק, ובעל המכולת מפסיק לתת אשראי, וכו' וכו'"

ואז פורצת הזעקה **ברך עלינו** ה' אלוקינו את השנה הזאת. והרי בעצם גם כשיש הכל, אין לנו כלום, והכל מאתו יתברך, ננצל את כח הדמיון, לצייר מצבים קשים, **והתפילה תיראה אחרת. אין ספק.**

השקעה שונה בברכות שונות

לא שייך שכל הברכות יהיו באותה רמה. רגשותיו של אדם משתנים לפי העתים והזמנים, יש ימים שלבו הומה ברגשי תודה על חסדו יתברך, ויש ימים שלבו אחוז דאגה ופחד עקב מיחושים שונים הטורדים את מנוחתו. אחת הבעיות בתפילה הוא שהאדם מנסה לבקש ולהשקיע בכל הברכות באותה רמה, ואי אפשר להשוות את בקשת רפאנו בשעת המתנה לתוצאות בדיקה, לשעת השקט ושלווה. התפילה נובעת מתוך מצבו של האדם.

מאיך אי אפשר להתפלל ביובש גם על הצרכים שאינם ממש בוערים. גם מי שאין לו חולה במשפחתו, יכול לכוון ברפאנו על הבריאים שלא יחלו, ועל החולים אף שאינו מכירם כל כך.

עצה טובה, לפני התפילה, יחשוב ויתכנן, אלו דברים ברצונו לבקש באופן מיוחד, ואלו יהיו בקשות כלליות. בשחרית ישקיע בברך עלינו, ובמנחה בחונן הדעת. וכך יהיה לו חשק מחודש לגשת לכל תפילה.

דוגמא בולטת לדבר. הבקשות על ירושלים ובנינה ממוקמות בסוף האמצעיות מדוע זה כך?

לאחר שהאדם התפלל על גאולתו מצרות הגויים רפואתו ופרנסתו, כעת לבו פנוי להתפלל גם על כבוד שמים המושפל עד שאול תחתיה. האדם צריך להיות כנה עם עצמו, ולא יזעק על בנין ירושלים, כל זמן שלא

טעם בתפילה ♦ שערי הכנה לתפילה

זעק על רפואתו ופרנסתו. רק כאשר הכל על מקומו, אפשר גם לזעוק כראוי על ירושלים. מלבד אנשים מאוד גדולים, שכבוד שמים חשוב להם מן הכל, לא רק באופן שכלי.

כיצד להתפלל בשעת טרדה – לפרוס את התפילה

נגסה להיזכר... בפעם האחרונה שהגענו לתפילה עייפים סחוטים, עצבניים, מתרגשים, טרודים וכו' נסינו להתפלל בכוונה, והתפילה "עפה" לנו מהפה ותוך רגעים ספורים היינו כבר אחריה... מה נוכל לעשות כדי שלהבא נוכל להתפלל גם מתוך טרדה.

ידידי היקר. אם היית צריך לומר רק "אלוקי אבותינו" ובזה תמה התפילה, האם היה קשה לך לכוון? אלא מה קשה לכוון בכל כך הרבה מילים.

אם כן הנה לך עצה טובה, בחר קטע קצר בן ארבע או חמש מילים שברצונך לומר בכוונה, קח את אצבע ימין ואצבע שמאל והנח אותם משני צדי הקטע המבוקש. ותחשוב שאתה אומר רק את זה. והולך הביתה. זה עובד פלאים.

מקובל, שהמכוונים מאריכים בתפילה, ואלו שפחות מקצרים בתפילה. וזה צריך להיות הפוך לגמרי. אלו שהתפילה מסודרת בלבם, ואינם טרודים, יכולים להתפלל מהר ולהגיע לרגש חם של בקשה והתרפקות. ואלו הטרודים בפרנסתם או ביצרם... צריכים להתפלל לאט לאט עד שהדברים יחדרו... וכל אדם משתנה מזמן לזמן.

כוונה כללית וכוונה ממוקדת

ל"ע בשעת לווייה, הספדן שאינו מכיר את הנפטר כל כך, צריך **להכין** "דרשה" איזה "וורט" ולקשר אותו אל ההספד, אך הקרוב הסופד

טעם בתפילה ♦ שיערי הכנה לתפילה

איננו זקוק להכין את ההספד, הענין ברור, וצריך רק לבטא את זה בדברים.
די לו לומר א---ב---א ועין לא תישאר יבשה...

כשניגשים לתפילה, אם הנושא **הכללי** "יושב" על הלב, הפרטים ופרטי הפרטים, קולחים בשטף כענפים היוצאים מן הגזע. וכשאינ בהירות כללית, אף שכל קטע ברור, קשה מאוד להישאר בכוונה ראויה בלא בריחה של הלב. לפעמים מרוב עצים לא רואים את היער.

לפני שמתחילים ברכה, צריך לעצור!!! ולחשוב מעט מהו ה**נושא** שבו נעסוק. כך מייצרים "כוונה כללית", ולאחר מכן בגוף הברכה הפרטים מאירים את הענין בשלל גוונים. זו המטרה העיקרית של הספר. לא להתמקד בפרטים, ובפירושים שונים על כל תג, אלא להתמקד בכלליות הענין.

הדוגמא העגומה לכך היא תפילת "**והוא רחום**" בימי שני וחמשי. ה**נושא** צריך לימוד, וכשאינ בהירות זה נראה כתערובת של בקשות וזעקות, ש"צריך לומר", עד שמגיע ה"קדיש" הגואל... מי שיתבונן מעט בתפילה זו, וישאף אל קרבו את ניחוח התפילה, יתמוגג וימס לבו כמים מן התפילות והזעקות הנפלאות, ויחרה לו מאוד, על ה"חתן הטרי" שפטר את הציבור מתחנון, וחמס ממנו תפילה מתוקה...

להיזכר מדי פעם שעוד מעט ניגש לתפילה

המבנה של התפילה מכוון אל התכלית שהיא שעת העמידה. אמנם בפועל זה לא נראה כך, והסיבה פשוטה עד מאוד. אנו יודעים שיש "ענין" לומר פסוקי דזימרא, והסיבה שזה לא מעורר אותנו לתפילה טובה יותר, משום שאנו מתמקדים במה שכעת צריך לומר, אם היינו **מפנימים** שאמירות אלו מהוות **הכנה** לתפילה, אף אחד לא יסתכל ב"נייד" שלו לבדוק שיחות אחרונות בפסוקי דזימרא. הרי כעת מתכוננים להגיע להיכל

טעם בתפילה ♦ שערי הכנה לתפילה

המלך. הסיבה שעיסוק בדברים אחרים תוך כדי פסוקי דזמרא איננו "הזוי" הוא משום שאנו תופסים את האמירה כסוג של זימרה שיר ושבת.

עורך דין הנוסע לדיון ב"בית המשפט", כולו דרוך להתכונן לרגע האמת. וכל שכן בשעה שמארגן את הניירת לקראת הדיון, ומכין את טענותיו הגיגיו ושקרייו... כראוי.

כך גם אנו, בשעה שאנו מתחילים לברך ברכות השחר, עלינו לחשוב מדי פעם, רגע! בעוד כמה דקות נגיע לפגישה אל המלך. אז הבה ונתכונן. מה נבקש, מה נתחנן. אין ספק שאם ניזכר בזה שלוש פעמים, וכל המרבה הרי זה משובח, ההכנות ייראו אחרת לגמרי. אין מי שיתכונן לתפילה ויברך ברכות השחר במהירות **"ברוכה הדלינו"...**

בשעת הברכות או עניית אמן אחריהם, בזמן שירת פסוקי דזמרא, וברגעים הנעלים של קבלת עול מלכות שמים שבק"ש, נחשוב ונתכנן כיצד תועיל הקדמה זו לתפילה.

כיצד לומר שבחים בחשק

גם אם נמצא מטרה בבקשות, כגון להתפלל על חולה או על איזה ענין חשוב. אנו עדין עלולים לאבד את הריכוז בברכות השבת. והנה מובא בגמ' במסכת ברכות שכל האומר תפילה שלא בלשון תחנונים אינו יוצא. וכתב בתהלה לדוד שמדובר באבות... כלומר גם את ברכת אבות אומרים בלשון תחנונים, שגם השבחים הם בקשות אך באופן נסתר.

ומשל למה הדבר דומה, למי שנמצא ל"ע בסכנת לינץ' בתוך אספסוף צמא דם, ולפתע רואה ממרחק איש חמוש, וזועק אליו ואומר "אדוני היקר" הנה עצם התואר המכובד **אדוני** נותן מוטיבציה לאותו אדם להצילו.

וכביכול כאשר אנו מזכירים את מידותיו של הקב"ה הרי זה גורם שמידות אלו יופעלו עבורנו. שהרי אין אנו עוסקים בעצמותו יתברך אלא רק במידותיו. ואם כן **הקל הגדול הגבור והנורא** אפשר לומר בזעקה

טעם בתפילה ♦ שיערי הכנה לתפילה

ובתחנונים. וכן בכל השבחים "סומך נופלים" "רופא חולים" וכן הלאה. וזה יתן טעם ומתיקות בשעת אמירת השבחים שאנו מזכירים בתפילה.

ראיתי בספרים שיש הטוענים, שמותר לאדם לכוון במחשבתו על ישועה, בשעת אמירת השבחים, **זה חידוש גדול מאוד**. אך מאידך הדברים מסתברים מאוד, שהרי אם ננסה להיכנס לנעליו של החולה שקיבל זה עתה תוצאות מפחידות בבדיקת ה MRI וכעת הוא ניגש לתפילה נואשת, לא שייך שיגש לשבח את ה', באופן נינוח ושלו, כאילו שאינו נושא על גביו מטען כבד משקל. אך אם יוכל יכוון באומרו הקל הגדול הגיבור והנורא, שהוא גדול וגיבור מכל דבר אחר, גם מן המחלה, יוכל לכוון.

למצוא מטרה בכל ברכה

המציאות מראה, שגם מי שניגש באמת ובתמים לכוון, מוצא בקלות מסילות ללבו בברכות הנוגעות לו יותר. אתה חונן די הולך, השיבנו – סלח, קצת פחות – גואל ישראל קצת יותר. רפואה ופרנסה הכי הרבה [אם לא ניתק הקשר באמצע] קיבוץ נדחים – ניתק הקשר...

בספר זה, בעיקר בברכות אלו, ננסה להמחיש את הדברים הנוגעים לדורנו, כך שכל אחד יוכל למצוא טעם בברכות אלו, ולא יאבד את הקשר. בכל ברכה **נוכל למצוא משהו עדכני** ששייך לזמן הזה. גם בברכות הגאולה. **למשל** מקבץ נדחי עמו ישראל, להשיב את הנידחים בתשובה. מי לא חפץ לראות את החילונים חוזרים בתשובה שלמה בהמוניהם...

קצב התפילה. מהר לאט או בלא קצב...

ניכנס לשטיבל המקומי ונתבונן במתפללים ונעקוב אחר שפתותיהם המתנענעות. אסור לחדור לרשות הפרט... רק לשם המחשה. פלוני ה"צדיק" אומר מילה פעם בעשרים שניות. שמונה עשרה אצלו זה בערך

טעם בתפילה ♦ שערי הכנה לתפילה

עשרים דקות. פלוני ה"פשוט" [אין כזה דבר יהודי פשוט...] אומר חמש מילים בשניה, גומר בערך בשתי דקות. **המכנה** המשותף לשניהם הוא, שיש להם קצב בתפילה. מהר או לאט.

הטוב ביותר הוא **להתפלל בלא קצב**. ידידי, מה דעתך על הרעיון, **לעצור!!!**. כן, פשוט לעצור קצת, ולחשוב לאן אני ניגש בשלב הבא של התפילה. איך אפשר לעבור מאתה קדוש לאתה חונן בלי לעצור רגע ולחשוב כעת אני עובר לשלב הבקשות הרוחניות שלי. לאחר "סלח לנו" אני עובר לשלב הבקשות הנוגעות לעצם החיים שלי. **כל עצירה תתקבל בברכה....**

בספר זה הדגשנו מקומות שנראה לענ"ד שצריך לעצור, וכמובן שכל אחד יעתיק את הדברים לעצמו באופן המתאים לו, והעיקר הוא העצירה, וסידור הדברים באופן המתאים.

התועלת המירבית בלימוד "ביאורי תפילה"

פירושים רבים נכתבו על התפילה. **כולם אהובים כולם ברורים..** יש כמה מתוכם שנכתבו באופן שהפירוש חופף לאמירה. זה מצוין למי שתוך כדי תפילה רוצה **להבין** איזו מילה אחת או שתיים. אך יש שקוראים את התפילה ומסתכלים בפירוש באופן קבוע. ראשם פונה בקביעות ימינה שמאלה בכדי לעקוב אחר הפירוש שלא תישמט שום תיבה מהתפילה ללא כוונה. **ככה לא מתפללים.** עם ביאור "מכני" חסר רגש, כאשר **הנושא** מובן ויש גישה בריאה לתפילה, פירוש המילות מוסיף נופך לענין, ומפארו ומגונו.

הלב איננו סובל ביאורי תפילה החולפים ביעף מצדי הסידור תוך כדי התפילה.. מטרת הביאורים היא להוסיף גוונים ונופך לכוונה הכללית. כשאין הכוונה הכללית ברורה, ביאורי התפילה מהווים **עונג שכלי** לכל היותר...

הכוונה משתנה לפי הענין והזמן

בלימוד הגמרא וההלכה, **אין לנו רשות** לפרש כרצוננו, ישנם כללים ברורים מה נקרא פירוש ומה נחשב "וורט", איזה דעה אפשר לקבל ואיזה יכול להועיל בתור צירוף, וכן הלאה. אך כאשר עוסקים אנו בתפילה, שכל מטרתה היא **חיבור הלב לבורא עולם**, כל פירוש שאיננו **כפירה**, או שטות מוחלטת, מתקבל ומבורך.

התפילה היא ביטוי ללבו של האדם, וכל הצורך בנוסח קבוע אינו אלא משום ירידת הדורות וקטנות המוחין. ואף שמבואר בנפש החיים שאנשי כנסת הגדולה תקנו את הנוסח ברוחב בינתם ורוח הקודש שהופיעה בבית מדרשם, כל זה נכון לגבי המילים עצמם, אך את עצם הכוונה לא לימדונו. ומוכרח מזה, שאין כוונה אחת מסויימת, ואבוי לו למי שלא כיוון בה כראוי...

אל לו לאדם לכוון כמה כוונות מ"חשש" שמא פירוש זה איננו הנכון. ובאמירת "אלוקי אבותינו" יעשה "תנאי", אם הפירוש הוא כך או כך. שכן חשוב ונחוץ בביאורי התפילה הוא שידברו אל לבו, ויבקעו מלבו.

צורות שונות של דיבור עם המלך

ישנם כמה אופנים של דיבור עם המלך. ברכות. פסוקי דזימרא. ישתבח. קבלת עול מלכות שמים. עמידה. אם נחדד את ההבדלים ביניהם, נוכל לדעת כיצד להתייחס לכל אחד מן השלבים.

נראה להגדיר את ההבדל כך. וכל אחד ימצא את הנוסח שמדבר אליו יותר. **ברכה** היא כמו מי ששולח הודעה למלך. **פסוקי דזמרא** הוא אמירה מרחוק המופנית אל המלך. **קריאת שמע וברכותיה** היא אמירה בהיכל המלך הנשמעת למלך. ועמידה היא דיבור אישי עם המלך. וצריך להגדיר כל מצב לכשעצמו, ולכוון את לבו למצב המיוחד שבו הוא נמצא, כלומר מבחינת הלב, אמור להיות הבדל בין הגישה וההתרגשות שבשעת פסוקי דזימרא,

טעם בתפילה ♦ שערי הכנה לתפילה

לאמירת הברכות, ועמידה לפני המלך בתפילה. מי שינסה לכוון בפסוקי דזימרא כעומד לפני מלך, יקשה עליו מאוד להחזיק מעמד ברמת ריכוז גבוהה. אין בזה כללים קבועים, על כל פנים, גדרי ההלכה ודיני ההפסק מלמדים אותנו על ההבדלים. בפסוקי דזמרא אסור לדבר, ומותר לרמוז, וגם לענות בשלום, וגם לדבר לצורך מצוה. בברכות קריאת שמע ההפסק חמור יותר ומותר לענות או לשאול בשלום רק מפני הכבוד או היראה. בעמידה אסור אפילו לרמוז.

”מספור” חלקי התפילה

חז”ל כינו את החכמים ”סופרים” שהיו סופרים את הדינים. חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהם מן הייבום. וכדו’. זו דרך מצוינת שלא יישמט מידו שום פרט.

באותה מידה כאשר ניגשים לתפילה, יש תועלת מרובה לעצור לרגע, ולהיזכר במספר הבקשות או השבחים שעתידיים אנו לומר.

ניקח כדוגמא את ברכת אשר יצר. כמו שציינו בתחילת הספר, ישנה התעוררות גדולה בציבור לברך בכוונה. עוצמים עינים ומכוונים בכל מילה. נהדר. הבה ונוסיף עוד דלק למנוע הכוונה. ידידי, האם שמת לב שבברכת אשר יצר **אתה משבח על חמשה דברים. א]** הצורה החיצונית. **ב]** המעברים. **ג]** מקומות האחסון. שבגוף. **ד]** ההשגחה על המערכת שתמשיך לתפקד. **ה]** מצב הרוח המשפיע על הבריאות. [הדברים יתבארו בביאור ברכת אשר יצר בגוף הספר]

האם שמת לב, שב”מודים” אתה מודה על ארבעה דברים. **א]** על חיינו המסורים בידך. **ב]** על נשמותינו הפקודות לך. **ג]** ועל נסיך שבכל יום עמנו. **ד]** ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת.

טעם בתפילה ♦ עניית אמן – הסכמה לברכה עם תוספת

עניית אמן – הסכמה לברכה עם תוספת

חז"ל הפליגו בעניית אמן, ואמרו (שבת קיט.) שהעונה אמן פותחים לו שערי גן עדן, שנאמר "פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים. אל תקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן".

לכאורה הדבר טעון ביאור, כיצד יתכן שהמברך את הבורא על בריותיו הנפלאות, ועל חסדיו המרובים, אינו זוכה לפתיחת שערי גן עדן, ואילו **המסכים** עם המברך בעניית אמן, זוכה למה שלא זכה המברך.

דבר נוסף שצריך ביאור, בגמ' אמרו שכל העונה אמן אחר ברכותיו של עצמו אין זה אלא מגונה. ולכאורה לא רק שהוא מגונה אלא הוא שטות גמורה, וכי "גדלות" היא "להסכים" עם מה שהוא עצמו אמר.

התשובה היא, שבעניית אמן אנו מוסיפים דבר חשוב שהמברך לא אמר כלל. אמן פירושו "אל מלך נאמן" ופירש המהרש"א מסכת שבת, שענין נאמן הוא כנגד הפסוק האל הנאמן. והוא מידה מיוחדת שנקראת האל הנאמן. ועומק הדבר, שגם כאשר נראה שאפסה כל תקוה, נאמן הוא לשלם שכר ולהושיע מכל צרה.

אמנם כל נשכח, שהמשמעות הפשוטה של אמן היא הסכמה. אלא שיש בה עומק נוסף, אל מלך נאמן.

העונה אמן אחר ברכותיו איננו שוטה, הוא רוצה להרוויח את המשמעות העמוקה של אמן. שמשמעותו שהקב"ה הוא **שומר אמונים** הינו שהוא נאמן כגון נאמן לשלם שכר, ונאמן להיפרע מהרשעים. אך זה בלתי אפשרי, מכיון שהמשמעות הפשוטה שהיא הסכמה, לא מתאפשרת אלא על ידי אחר.

בכל פעם שעונים אמן יש לכוון מלבד ההסכמה גם על מידת האל הנאמן להאמין גם בדברים שאינם נראים לעין.

ברכות השחר

תוך כדי שירת פסוקי דזימרא, העוסקים בכוחו וגבורתו של הבורא, אשר לו הים והוא עשהו, עלולה להתגנב מחשבה לאדם שהוא יצור קטנטן בבריאה האין סופית, לשם כך הוקדמו ברכות השחר. ונבאר.

בברכות אלו, האדם אמור לחוש בהשגחה האישית על כל פעולה ותנועה. הקימה, הזקיפה, פקחת העינים, לבישת הבגדים, פעולות פשוטות שכל נברא עוסק בהם מדי יום, כולם כאחד הם חסד אישי מהבורא. אך המסר הרבה יותר עמוק. לא רק שהבורא דואג לכל נברא, אלא מעניק כלים לתפקידו הייחודי של כל יצור עלי אדמות. ובכל ברכה מתחדדת אצל האדם עבודתו הפרטית. וכפי שנבאר בהמשך, בס"ד.

***

ברכות התורה – מהי העריבות שבתורה

ברוך... לעסוק בדברי תורה. והערב נא וכו' המלמד תורה לעמו ישראל.

נחלקו הראשונים האם "והערב נא" הוא המשך של ברכת לעסוק בדברי תורה, או ברכה בפני עצמה.

ויש כאן שני הרגשים נפלאים שאפשר להוציא מזה:

א אם נאמר ש"והערב" נחשב כברכה בפני עצמה – נמצא שחתימת הברכה **המלמד תורה** לעמו ישראל, שייכת לפתיחה, **והערב נא**. ומבואר אם כן שהערבות בתורה נשאבת מעצם זה שהקב"ה הוא המלמד תורה לעמו ישראל. ומי שחפץ בערבות בתורה, יצייר את השכינה העומדת מולו ומלמדתו תורה. ועצם הקשר עם הבורא הוא הערבות בתורה. ולפ"ז הערבות בתורה איננה מתייחסת לתענוג השכלי, אלא לעצם חוויית הקשר עם הבורא. ידוע על גדולי עולים שהיו מתענגים מאוד לקרוא את הפרשה

טעם בתפילה ♦ ברכות השחר

שנים מקרא ואחד תרגום, ואף שלא עסקו בניתוח הגיוני של הדברים, המענג את השכל.

ב] אם נאמר ש"והערב" הוא המשך של הברכה. אזי נמצא שה"והערב" הוא האמצעי שעל ידו ניתן לקיים כראוי את המצווה, לעסוק בדברי תורה. רק על ידי ה"מתיקות" שבתורה האדם נדבק בה, ונהפכת להיות העסק הפרטי שלו, מהרהר בה תמיד, ואינו מסיח דעתו ממנה.

בערוב ימיו נשאל, גדול השקדנים, פוסק הדור, הגאון ר' יוסף שלום אלישיב זצ"ל כיצד איננו מתעייף מללמוד, ומהיכן נובע החשק העצום לבלוע כל מילה בתורה. והשיב, שהוא מכוון ב"והערב נא" בכל כוחו.

אשר נתן לנו ובחר בנו בעבר ובהווה

נשים לב, שבברכות התורה יש שתי לשונות. אשר נתן לנו בעבר, **נותן** התורה בהווה. אשר **בחר בנו** בעבר, **הבחר** בעמו ישראל באהבה בהווה. וזה מלמד אותנו שיש שני חלקים בנתינת התורה ובבחירת עם ישראל.

בנתינת התורה ישנם שני חלקים: קיום התורה וחידושי התורה.

קיום התורה איננו משתנה, ולכך אנו אומרים אשר נתן לנו, וזו נתינה שהיתה ותהיה לנצח. לעומת זאת החתימה נאמרת בלשון הווה, נותן התורה. בכדי שנוכל להכריע בשאלות המתחדשות מדי יום הן בהנהגה והן בהשקפה זקוקים אנו לנתינה מחודשת יומית. זוהי נתינת התורה בהווה.

וכן לגבי בחירת עם ישראל. יש את הבחירה שבחר בנו אז, ועבורה נתן לנו את התורה. ובחירת עם ישראל שבהווה, היא לתפקידים החדשים שמדי יום המוטלים על עם בחירו של ה'. סילוק הרע מן העולם, לתקן עולם במלכות שקי.

אשר יצר – חמשת ההודאות

א] אשר יצר – הודאה על הצורה החיצונית של האדם

יצירה היא מלשון צורה, הכינוי למראה החיצוני של הגוף. נודה על צורתנו החיצונית צבע הפנים, ללא עוותים, וללא פצעונים.

ב] וברא בו נקבים – הודאה על ה"מעברים" שלא נחסמו.

כל מקום שיש בו מעברים בין מקום אחד למשנהו על ידי ה"צנרת" הבלתי נתפסת של הגוף [שאמרו החוקרים שאם נחבר את כל צינורות הדם של אדם אחד בקו ישר נוכל להקיף את כל כדור הארץ ועוד יישאר עודף] מכונה נקבים. ובתוך הגוף ישנן העברות תמידיות של דם, חמצן, חומצות, וויטמינים, מכאן לשם ומשם לכאן.

ג] חלולים חלולים – על מקומות האחסון שלא נפל בהם נקב.

"חללים" מטרתם לאחסון זמני או ממושך, כמו הקבה המאחסנת את האוכל בפנים, הלב והכבד האוצרים בתוכם את הדם. ואוי ואבוי אם יהיה בהם נקב.

ד] גלוי וידוע לפני כסא כבודך – השגחה התמידית שלא לחלות.

אף שכל המערכות הקיימות בעולם הם דבר ה', יש להם מהלך טבעי. אין מושג כזה זרע הנזרע באדמה ואיננו גדל. בגופו של האדם גם אם יישמר וייזהר, עלולות להיות בו מחלות, וזקוק להשגחה תמידית שלא יחלה. וזהו כסא כבודך שהוא השלטון והניהול של הקב"ה בבריאה.

ה] אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך. – האפשרות לעמוד על הרגלים.

הגר"ש פינקוס בספרו מה שאמר פרופסור גדול אחד, שכאשר הוא רואה בני אדם עומדים על רגליהם, הוא לא מבין מדוע אינם נופלים, הרי בכדי שכן אדם יעמוד על רגליו כל כך הרבה מערכות צריכות לפעול "בו זמנית", עד שהסבירות היא נמוכה מאוד שזה יקרה.

ו] רופא כל בשר ומפליא לעשות – הודאה על "מצב הרוח"

ברמ"א בסימן ה' ביאר, שקושר דבר רוחני בדבר גשמי. מלבד הנשמה המחייה את הגוף, יש גם תוצאה באיכות תפקודי הגוף. ידוע שיש קשר ישיר בין מצב הרוח ותפקודי הגוף. וזהו דבר פלא.

אלוקי נשמה – חיבור הנשמה והרוח

- א** לא מצינו ברכה שפותחת ב"אלוקי" ובלשון יחיד.
ב ואתה משמרה בקרבי – שהגוף בריא? הרי זוהי ברכת אשר יצר!
ג ואתה עתיד ליטלה ממני – מדוע חשוב להזכיר זאת.
ד אדון כל הנשמות – בכל הברכות לא מוזכר אדנות.

ביאור הענין – הנשמה כח קידוש הגוף

הנשמה ניתנה באדם ונופחה בו בכדי לקדשו, שיוכל להתמודד עם החומר. כל ברכה מורידה שפע, כשאנו אומרים בורא פרי העץ אנו מורידים שפע של ברכה לעולם, בעצי פרי לרוב. ב"אשר יצר" יורד שפע של בריאות לעולם. ובאלוקי נשמה יורד **שפע של כח לנשמה** להאיר את חשכת הגוף ויצריו האפלים. האדם יכול לקבל [דרך משל] ארבעים אחוז נשמה, או עשרים אחוז נשמה. הכל לפי **הערכתו** את מתנת הנשמה.

וזהו הטעם שברכה זו נאמרת **בלשון יחיד**, משום שאיננה שפע כללי שמושפע לעולם אלא **שפע פרטי** לאדם.

ואתה עתיד ליטלה ממני – כאן משבחים על החיבור בין הנשמה והגוף **המיוחד לה** לנצח. נתאר לעצמנו שהבורא ברא תפוח מיוחד אך ורק לאדם אחד בלבד. איזו התרגשות תהיה לו. **הנשמה** היא בריאה מיוחדת שנבראה באופן מיוחד לאדם אחד בלבד.

וזהו ענין **אדון כל הנשמות**, אדנות פירושה יחס של אדון ועבד, שהנשמה היא מהות של עבד ה' שהיא שואפת לקים את רצון בוראה, והגוף נדרש ללכת אחר הנשמה. **וכך אנו פותחים את היום**, להחדיר לליבנו את רצוננו להתחבר לנשמתינו ולינוק ממנה שפע של קדושה וטהרה. שתאיר את חשכת הגוף.

ברכות השחר הקצרות

ברכות השחר לא שפר עליהם מזלם להיאמר בכובד ראש הראוי. **יש הזוכים** לאומרם במתינות וברגש, **ואשרי חלקם**, אך פעמים הן נאמרות לצערנו, בדרך לבית הכנסת, פעמים במהירות עצומה "כמכונת ירייה" בכדי להספיק את רכבת התפילה הדוהרת קדימה ואיננה ממתינה. **כמה חבל** להפסיד את הדלק הרוחני הזה. הוא אשר אמרנו בפתח הספר, כשלא מודעים ל"רווח" מגיעים לזלזול.

כל אחת מן היכולות שנזכיר בברכות הבאות, היא **מתנת שמים אישית**, המיועדת לתפקידו של האדם עלי אדמות. ועל האדם לשנן מדי יום את חשיבותו, שאף שהוא יצור קטן בכל הגלובוס, את שליחותו עלי אדמות רק הוא יוכל למלא. בכל אחת מן הברכות הצענו ביאור, איזה תפקיד ניתן למלא, על ידי המתנה המבוארת בברכה המסוימת הזו. וכל אחד ימצא את טעמו האישי לפי מהלך זה.

אשר נתן לשכוי בינה – ברכה על עצם החיים

אדם ישן איננו יכול לעשות מאומה, בברכה זו אנו מכירים בכך שאם קמנו בבוקר, יש לנו מה לעשות בעולם.

לפני הברכה יחשוב האדם בלבו, **בשביל מה קם בבוקר**, אילו יעדים יציב לעצמו, כיצד יתכנן את יומו. הכרת ההבדל בין היום והלילה הוא ההכרה בין זמן המנוחה והעונג, לזמן היגיעה העבודה וההספקים.¹

בעלי המוסר לימדונו, שהרגע הראשון שבו האדם פוקח את עיניו, מהווה גורם משמעותי מאוד בהצלחתו הרוחנית. אם מחשבתו הראשונה היא, אלו מצוות ומעשים טובים יעשה היום, או כמה דקות נותרו לו להתכרבל בפוך...

---

¹ לתרגול ניתנה דעה להרגיש את הזמן הזה. ויתכן לבאר שלמדנו מזה שהחילוק בין היום והלילה אינו רק חילוק מציאותי שביום יש אור ובלילה חשך, אלא שהיום הוא זמן לעבוד, והלילה זמן לנוח.

טעם בתפילה ♦ ברכות השחר הקצרות

שלא עשני... הכרת האדם בתפקידו המיוחד

מדוע מברכים ברכות אלו בכל יום, הרי לא התחדש שום דבר מאתמול, מילא זוקף כפופים צריך לברך בכל יום, אך שלא עשני גוי, איננו דבר המתחדש.

ביארנו בברכת "מודים", שההודאה לבורא איננה על "מאמציו", אלא הכרה "הודאת בעל דין" שכל מה שיש לי הוא ממנו יתברך, והודאה זו מחייבת את האדם להשתמש בטובה זו שקיבל, לתפקידו.

והנה הרבה יותר קל להיות גוי, או עבד. כמו כן המצוות והאיסורים... המוטלים על האיש הם עול כבד על צווארו. כשהאדם עומד ואומר שלא עשני גוי או שלא עשני אשה, הוא מצהיר בזה שעבודתו כיהודי או כזכר חביבה עליו. למרות הקושי שבדבר. לכן מברך אותה בכל יום, להודות על חלקו בעבודת ה'.

בזה יבואר למה לא אומרים **שעשני יהודי**. משום שעיקר עבודת ה' של האדם היא סור מרע, ורק אחר כך עשה טוב. ובברכה זו צריך האדם להדגיש ולהפנים שאיננו גוי ואיננו אשה. יש דברים שמתאימים לגוי **ואינם מתאימים ליהודי**. השפה, הרדיפה אחר העולם הזה, מתאימים לגוי ולא ליהודי. וכמו כן יש דברים שמתאימים לאשה **ולא מתאימים לאיש**. פטפטת של שעות היא דבר נשי, ולא לאיש, שיש לו תפקידים חשובים בתורה ועבודה. וכמו כן העיסוק בייפוי החיצוניות וכן הלאה.

ונשים אומרות שעשני כרצונו. שכך רצונו יתברך שהאשה תעשה תפקיד מסוים הנצרך בבריאה. ואין האשה אומרת שלא עשני איש, שאז היה מתפרש שהיא שמחה שלא מוטלת עליה עבודה כבדה. **ובשעת ברכה זו תשנן האשה את תפקידה המיוחד**, בצניעותה, שמירת לשונה, ותמיכתה בבעלה ובניה בלימוד התורה.

טעם בתפילה ♦ ברכות השחר הקצרות

פוקח עיוורים

ביארנו שהברכות נועדו להחדיר לאדם את ההכרה בתפקידו הייחודי. על ידי הכרה ביכולות שניתנו לו מאת הבורא. אחד התפקידים הגדולים שניתנו לאדם היא **להשתמש בעיניו לראות טוב**, ולא לראות ברע ובמאוס... וכשאנו מודים על העינים, יש כאן הכרה שקיבלנו אותם מהבורא, והתחייבנו לעשות בהם את רצון הבורא אשר הפקידם בידנו. זאת ועוד, שהעינים נצרכות לרוב הפעולות שהאדם עושה, ולכך הוקדמו בראש הרשימה.

מלביש ערומים

הבגדים משמשים אותנו **להיות בין אנשים**, גם כשהאדם עודנו **במיטתו** ועוד לא הגיע לשלב של **מתיר אסורים וזוקף כפורים** זקוק לבגדים בכדי לארח אנשים בחדר משכבו, והברכה **מחזקת אותנו** שגנהג עמהם כראוי, בחמלה ובחסד, ולדונם לכף זכות. ובברכה זו יחזק האדם את עצמו בהתנהלות נכונה עם הסביבה.

מתיר אסורים

היכולת של האדם לשלוח את ידיו ואת רגליו, מאפשרת לו לפעול גדולות ונצורות, **וברכה זו מזהירה**, שלא למעול בפקדון, ולהשתמש עם הידים והרגלים החופשיות והקלילות לעשות מצוות ומעשים טובים.

זוקף כפופים

זקיפת הקומה מאפשרת הילוך לכל מיני מקומות, מי שפעם חווה גב תפוס, המגביל אותו בכל תנועה, יעריך את המתנה, ולא ילך עם רגליו לעשות דבר רע. **וברכה זו מזהירה** שלא ללכת למקומות שאינם ראויים לדרגתו של האדם.

טעם בתפילה ♦ ברכות השחר הקצרות

רוקע הארץ על המים

הארץ השטוחה על המים מאפשרת הילוך מהיר או נסיעה למקומות מרוחקים במהירות, וברכה זו תובעת התבוננות, שבכל מקום שנקלע אליו, בסיועה של הארץ המאפשרת תנועה קלילה, יתבונן איזו עבודה מתבקשת ממנו במקום המסויים שאליו הגיע.

שעשה לי כל צרכי

לכל אדם ישנם כלים שונים. לזה יש זיכרון ולזה יש כושר ניתוח. לזה יש דירה, ולזה יש בשכירות... לזה יש מכונית ולזה אופנים. והברכה מהווה הצהרה של אמונה שלמה, שכל מה שנצרך לעבודתו יש לו. וברכה זו מרחיקה את הקנאה מצד אחד, ומחזקת את האדם להכיר בכלים שקיבל לעבודתו להשתמש בהם כראוי. העשיר בעשרו, הזמר בשירתו.

המכין מצעדי גבר

לא רק היכולת לנוע, אלא גם המקום שאליו הגיע האדם, אם זה מקום מגוריו, לימודו, עבודתו, או סתם כך כל מקום שמתגלגל אליו, הכל מוכן מאת ה' לעבודתו, ואין האדם יודע מדוע הגיע למקום פלוני ואלמוני. **ויחזק האדם את עצמו** שכל מקום שנמצא יש בו את העבודה שלו. אינה דומה עבודת ה' בבית המדרש, לעבודת ה' בהימצאות באוטובוס, או בבית חולים.

אוזר ישראל בגבורה

האוזר החגור לאדם במתניו, איננו מיועד רק שלא יפלו בגדיו, תפקידו של לחזק את אבריו, כשניגש לעשות פעולות הדורשות כח רב.

למשל: הסבלים, חוגרים את עצמם בכדי לחזק את כוחם. והיהודי בפתח יומו, כשצריך לפעול בכח ועוצמה. יזכור תמיד את בוראו שהעניק לו את הגבורה, ולא ישתמש בה אלא לעבודתו.

טעם בתפילה ♦ ברכות השחר הקצרות

עוטר ישראל בתפארה

כיסוי הראש מביא לידי יראת שמים, כמו שמבואר בגמ' במסכת שבת קנה..
ובברכה זו אנו משננים, שכל מה שזכינו ליראת שמים הוא **מתנת שמים**. ואף שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, אין הכוונה שהאדם עושה הכל, אלא שהאדם צריך לעשות את ההכנה, והבורא יתברך יריק את יראתו אל הכלי אשר הכין לו האדם. ובברכה זו יחזק האדם את עצמו ביראת שמים, להכיר בעובדה שהוא עבד.

המעביר שינה מעיני ותנופה מעפעפי

בגמ' (ברכות ס:) מבואר שברכה זו מברך כאשר שוטף את פניו לאחר השינה, וצריך להבין מהי חשיבותה של השטיפה. והנה בגוף הברכה ישנה אריכות על הצלחה רוחנית בתורה ובמצוות ומה ענין זה לשטיפת הפנים..

ונראה שהברכה איננה על עצם זה שהאדם התעורר, כבר בירכנו מלביש ערומים וזוקף כפופים, ואדם ישן איננו יכול להתלבש ולהזדקף. ונסביר על פי השופר.

השופר מעורר את האדם, עורו ישנים משנתכם. ההבדל בין אדם ישן לער הוא, שאדם ישן איננו חי את המציאות כלל, כולו אפוף חלומות והבלים. הדרך היחידה היא להעיר אותו, ואז יחזור למציאות.

ישנם אנשים חיים שאינם מודעים באיזה עולם הם נמצאים, סבורים הם שהעולם מתחיל ונגמר באכילה שתייה ושינה וכו'. **ברכה זו** משפיעה עלינו שפע של יראת שמים והכרה אמתית, של העולם בו אנו נמצאים.

קרבנות

מטרת אמירת הקרבנות, היא **התבטלות**. שלא נחשוב [והלוואי שנגיע לתחושה כזו...] שהתפילה היא **הכלי שלנו** להוציא דברים מהבורא, ח"ו. לשם כך באים הקרבנות, ומגלים שתפילתנו היא עבודה ה', שכל כולה התבטלות ועיין במה שביארנו בברכת "רצה" שהיא כנגד שני החלקים הללו.

הקרבנות ענינם התבטלות לבורא. עד כדי מסירת הנפש. זו הכוונה שצריך לכוון בקרבנות. לא לבוא אל הבורא עם רשימת קניות... אלא רק להביע את רצוננו ומשאלותינו, וה' יעשה הטוב בעיניו. **תפילה** נקראת עבודה שבלב. ודאי שלבוא ולבקש בקשות אין זו עבודה שבלב, מטרתה של תפילה היא ליצור הפנמה אמתית שהבורא הוא הכתובת היחידה והבלעדית לכל משאלותינו. מי שבא בתפילה שאם לא יועיל [ח"ו] לא יזיק, אין זו תפילה.

פרשת התמיד – מה לכוון בה

עצם אמירת הקרבנות חשובה, ונחשבת לאדם כאילו הקריב קרבן. אמנם פרשת התמיד יש בה חשיבות עליונה. קרבן התמיד היה מכפר על כל חטאי יום האתמול. ולכך הוא בא כקרבן עולה, הינו שהיא באה להעלות את כל רצונות האדם לה', ויש לכוון באמירתה, שלפחות מבחינה שכלית רצונו של האדם שכל פעולותיו יהיו כלפי שמיא.

זאת ועוד, שעצם המושג **תמיד** יש בו כח ועוצמה גדולה. דבר הנעשה בתמידות וקביעות, ויש לו לאדם לכוון שתפילתו תהא כעולת הבוקר אשר לעולת התמיד.

טעם בתפילה ♦ קרבנות

קטורת – תיקון הרע

הקטורת יש בה סודות רבים. אך בכל דבר ישנה גם תפיסה פשוטה. מה שכתבו הראשונים שהעניין הפשטי של הקטורת הוא ריח טוב בבית המקדש, ודאי שאין זה שייך לאמירת קטורת.

שמעתי בזה ביאור נאה. הקטורת נקראת "קטירה" מלשון "קשירה". קושרים יחד את כל הסממנים יחד עם הסממן של החלבנה שריחו רע, ועל ידי קישורו אל הטוב, מתקנים את הרע.

כוונת הקטורת היא, לכוון להעלות את כל המידות והתאוות הרעות לעבודת ה'. כאשר מצרפים מידה רעה אל מידות טובות, התוצאה המתקבלת מעולה ומשובחת.

הקטורת קודמת לתמיד של שחר, רק לאחר שכח הרע הומתק בקטורת, אפשר לגשת אל העולה, שהיא כליל לה'. כל זמן שכח הרע עדין משתולל, קשה מאוד לעסוק עם הרע, כל שאפשר הוא רק להתעלם ממנו.

***

כשהוא שוחק אומר הדק היטב הדק היטב מפני שהקול יפה לבשמים. שמעתי פעם ביאור נאה ומעורר ממגיד המישרים הגה"צ ר' **ראובן קרלינשטיין** זצ"ל.

בגמ' במסכת כריתות, ישנה תוספת. שהקול **יפה** לבשמים, והקול **רע** ליין. והוא ביאר במתק שפתיו, שהבשמים הם כינוי לענייני הרוח, דברים שבקדושה. והיין לענייני הגשמיות. בענייני גשמיות הקול הוא דבר רע, גם אם האדם עוסק בגשמיות ואולי אף במותרות, לא ידבר על כך. אך בענייני הרוח, - בשמים - לדבר הוא דבר משובח.

אחד מן הדברים המזיקים לתפילה הוא דיבור חולין. ולאו דוקא באמצע התפילה, אלא אף קודם התפילה, יש להשתדל מאוד למעט בדיבור כפי היכולת אף בעניינים שיש בהם תועלת, ומאידיך להרבות בדיבורי קדושה.

טעם בתפילה ♦ פסוקי דזימרא הכנה לקבלת עול מלכותו

פסוקי דזימרא הכנה לקבלת עול מלכותו

קשה מאוד לכוון בפסוקי דזימרא. אין מספיק זמן. צריך לפחות שעה... הזמן קצר והמלאכה מרובה. מה בכל אופן נוכל להספיק להפיק מרבע שעה [במקרה הטוב...] זו. כשננתבונן ונראה את המבנה של פסוקי דזימרא, נוכל להתחבר ושעה זו תהיה שעה של קורת רוח מרגשת. בס"ד.

פסוקי דזימרא המלכת ה'

בסוף ברוך שאמר אנו אומרים בשבחות ובזמירות ... **ונמליכך מלכנו... מלך** מהולל בתשבחות. מבואר שפסוקי דזימרא אינם רק עבור האדם שיתבונן בגדולת ה', אלא יש בהם פעולה של "המלכה".

העולם שבו אנו חיים, משדר עוצמה. השמש היוקדת, הים הגועש, ושאר איתני הטבע, יוצרים תחושה של תלות מוחלטת ב"חסדיהם". והבורא עשוי להישכח מן הלב. ב"שכל" כל אחד יודע מי ברא את העולם, יש הוכחות מדעיות ופילוסופיות לכל יסודות האמונה. אך הלב חש שהוא נתון לחסדי מזג האוויר ההפכך, המחלות והמגיפות, ושאר אויבי נפשנו מדרום ומצפון.

בשעת קימת הבוקר, כשהיקום מתעורר ליום חדש, זקוקים אנו לשנן ולחזור ולשנן, להמחיש ולהפנים את העובדה, שהעולם מנוהל על ידי הבורא שממעל. זוהי מטרת פסוקי דזימרא. לפני שניגש לעמוד לפני בורא עולם, אם לא נחוש היטב עד כמה כל העולם בשליטתו משגיח ומפקח, חונן ומעניש, התפילה תהיה מן השפה ולחוץ. ונמהר בברכת רפאנו להגיע למרפאה...

עצה טובה – כל פסוק שאומרים בפסוקי דזימרא, לחשוב למה במציאות רואים את ההיפך, ולשנן שהאמת אינה כפי הנראה לעין.